

Met vertrouwen in de toekomst

Verkiezingsprogramma 2022-2026

Inhoudsopgave

- **Inleiding en voorwoord door de lijsttrekker**
- **Onze thema's:**
 - **'s-Hertogenbosch, fijne woongemeente**
 1. **Wonen**
 2. **Leefbaarheid in dorpen en wijken**
 3. **Veiligheid**
 4. **De kracht van de samenleving**
 - **Brede welvaart in 's-Hertogenbosch, een gemeente in balans**
 5. **Zorg voor elkaar**
 6. **Werk en economie**
 7. **Klimaat voor een gezonde, duurzame leefomgeving**
 8. **Talentontwikkeling en onderwijs**
 9. **Familie en gezin**
 10. **Cultuur, erfgoed en sport**
 - **'s-Hertogenbosch, sterke gemeente**
 11. **Een dienstbare en betrouwbare overheid**
 12. **Bestuur en financiën**
- **Onze inzet voor de dorpen en wijken**
- **Wat wij de afgelopen vier jaar voor u hebben gedaan**

1. Inleiding

1.1 Voorwoord door de lijsttrekker

Beste kiezers van onze gemeente 's-Hertogenbosch,

We leven in bijzondere tijden. Door de coronatijd, met alle onzekerheden, de quarantaines, de eenzaamheid en het missen van het gewone leven. Het is allemaal anders en het vraagt heel veel van ons allemaal. Daar waar we aan het begin van deze pandemie dicht bij elkaar kwamen, lijkt het dat we nu verder van elkaar staan dan ooit. Verschillen in meningen worden vergroot, en door de (sociale) media nog groter gemaakt. Is dat wat we willen zijn? Waar is het 'samen'?

Dit is voor mij de reden om aan de slag te willen voor onze mooie gemeente. Nu kunnen we het verschil maken door mensen samen te brengen. En elkaar houvast te geven. In mijn omgeving hoor ik dat veel mensen daar behoefte aan hebben. Samen een stip op de horizon zetten, waar we naartoe werken. Dat is wat we moeten doen. En wat ik wil doen als lijsttrekker van het CDA in 's-Hertogenbosch. Want een gemeente bestuur je niet op de korte termijn. Het gaat niet om het 'scoren' op sociale media of in de krant. Onze uitdagingen zijn veel groter dan dat.

Het is tijd om te kiezen voor lange termijn oplossingen. Plannen maken voor onze wijken en dorpen die ook impact gaan hebben op de volgende generaties. Persoonlijk maakte de geboorte van ons zoontje een paar maanden geleden dit nóg duidelijker. Want voor wie doen we dit nou allemaal? De grote veranderingen ga ik misschien niet eens meemaken. Maar de volgende generatie wel. Daar zit onze verantwoordelijkheid. Want we hebben de stad gekregen van alle mensen voor ons, nu is die van ons, en wij geven hem weer door. En we kunnen veel doen: het oplossen van het tekort aan betaalbare woningen, het investeren in duurzaamheid, leefbaarheid in de buurten en in de zorg.

We hebben als CDA plannen opgehaald in de samenleving, bij veel verschillende mensen en organisaties. Samen met onze leden en kandidaten hebben we er een geheel van gemaakt, onze visie voor de komende jaren. Onze stip op de horizon.

Leest u mee? En doet u mee? Ons team wil samen met u aan de slag. Voor onze gemeente. In 's-Hertogenbosch, Rosmalen, Nuland, Vinkel, Empel, Engelen, Bokhoven, Gewande, Kruisstraat, Orthen en alle andere buurten.

Met vertrouwen in de toekomst!

**Namens Team CDA 's-Hertogenbosch,
Marianne van der Sloot, Lijsttrekker.**

Onze uitgangspunten

's-Hertogenbosch is een aaneenschakeling van mooie wijken en schitterende dorpen. Ieder dorp en elke wijk heeft zijn eigen karakter. Het CDA begrijpt dat maatwerk nodig is op dorps- en wijkniveau, daarom is het ons ideaal dat de gemeente **betrokken inwoners** ruimte geeft om initiatieven te ontplooiën in hun buurt. Wij moedigen mensen aan om zoveel mogelijk verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven. Maar daar houdt het voor ons als CDA'ers niet mee op. Wij doen daarnaast op iedereen die dat kan - en dat zijn er in Nederland gelukkig velen - een appèl om verantwoordelijkheid te nemen voor iets groter dan jezelf. Om je in te spannen voor de brede gemeenschap in de gemeente 's-Hertogenbosch. Of dat nou is in de buurt, bij de voetbalclub, als mantelzorger of als vrijwilliger. Vanzelfsprekend zullen wij, als CDA, altijd verantwoordelijkheid blijven nemen voor de mensen die dat zelf niet kunnen. Om een schild te vormen voor de zwakkeren. En die verantwoordelijkheid dragen wij met elkaar. **Een gespreide verantwoordelijkheid** dus.

Zuinig om te gaan met de wereld die we hebben is van groot belang voor ons allemaal. Wij willen de wereld voor de volgende generaties mooier achterlaten dan dat deze nu is. Dat heet **rentmeesterschap**. Hierin zijn we ambitieus én realistisch. Als de gemeente de komende jaren besluiten neemt, dan gaan wij voor oplossingen die bijdragen aan onze visie op het 's-Hertogenbosch van de toekomst. Geen snelle successen als dit leidt tot onevenredige kostenstijgingen op langere termijn.

Rentmeesterschap gaat ook over onze **normen en waarden**. Over hoe we willen samenleven, met respect voor elkaar en voor onze omgeving. Iets wat we willen doorgeven. Maar er is meer nodig. Samen zijn we verantwoordelijk voor onze wijken en dorpen. Dit geldt bijvoorbeeld bij het voorkomen van zwerfafval, het tegengaan van rellen in de stad en het zorgen voor elkaars eigendommen. Politie, justitie en het onderwijs hebben daarin ook een belangrijke rol. De gemeenteraad wil betrouwbaar zijn voor haar inwoners. Het vraagt om een nieuwe relatie tussen inwoners en de overheid. Waarin vanuit **vertrouwen** wordt samengewerkt. Want alleen dan kunnen we daadwerkelijk recht doen.

1.2 De inhoud van dit programma

Op basis van onze prioriteiten en onze visie op de samenleving, hebben wij **drie grote ambities** voor onze gemeente. Ambities waarvoor wij ons hard gaan maken. Het gaat om:

1. **'s-Hertogenbosch, fijne woongemeente.** Fijn, veilig en gezond wonen en leven in uw buurt, wijk of dorp, dat is voor het CDA van groot belang. In uw woonomgeving heeft u burens en vrienden, doet u boodschappen, gaan uw kinderen naar school en gaat u sporten en naar uw vereniging en kerk. Uw buurt is een samenleving op zich en daar moet u zich thuisvoelen. Daarom moet 's-Hertogenbosch een fijne woongemeente zijn; de fijnste woongemeente van Brabant. Een fijne woongemeente is een gemeente waar het geschikt wonen is voor iedereen, waar de openbare ruimte veilig, aantrekkelijk en uitnodigend is en waar voorzieningen beschikbaar, goed bereikbaar en voor iedereen toegankelijk zijn. Voor de levendigheid en saamhorigheid zijn verenigingen en vrijwilligers essentieel voor de gemeente. De menselijke maat staat centraal en WIJ is belangrijker dan ik. Daarom zet het CDA in op:
 - a. Het aanpakken van de woningcrisis;
 - b. Het vergroten van de leefbaarheid en veiligheid in dorpen en wijken;
 - c. Het versterken van het samen leven in dorpen en wijken.

1. **Brede welvaart in 's-Hertogenbosch, een gemeente in balans.** Ontwikkeling van welvaart staat voor het CDA voorop. Welvaart in de meest brede zin wel te verstaan; economisch, ecologisch en sociaal-maatschappelijk. Alleen dan is onze gemeente in balans. Dus niet slechts oog voor materiële welvaart, economische ontwikkeling en de korte termijn, maar voor alles wat we met elkaar van waarde vinden: een gezonde gemeenschap, goed en veilig onderwijs, talentontwikkeling en een rijk cultureel aanbod. Ook werken we aan een economie met ruimte voor lokaal ondernemerschap. En met aandacht voor duurzaamheid, werkgelegenheid en educatie. Daarom zet het CDA in op:
 - o Een gezonde samenleving, met zorg voor elkaar;
 - o Werkgelegenheid en een eerlijke economie;
 - o Rentmeesterschap: oog voor duurzaamheid en klimaatadaptatie;
 - o Talentontwikkeling en onderwijs;
 - o Een goede basis: familie en gezin;
 - o Cultuur, erfgoed en sport.

2. **'s-Hertogenbosch, sterke gemeente.** De samenleving staat voor ons centraal. De gemeentelijke overheid is dienstbaar aan de samenleving en is er op de eerste plaats voor haar inwoners en ondernemers. Hier is een sterke en zelfbewuste gemeente voor nodig. Een betrouwbare overheid die duidelijke grenzen stelt en mensen zekerheid geeft. De gemeente is er ook om onrecht te bestrijden, ze moet rechtvaardig zijn. En, de overheid moet zorgen voor mensen die kwetsbaar en afhankelijk zijn.

De gemeentelijke organisatie moet duidelijk, transparant en slagvaardig zijn. Inwoners en ondernemers krijgen actieve medewerking en goede, tijdige en begrijpelijke informatie. Inwoners en ondernemers moeten echt kunnen meedenken, meepraten en meebeslissen. Om iets voor elkaar te krijgen, moet er goed onderhandeld worden met hogere overheden en pakken we de (financiële) kansen die regionaal en (inter)nationaal geboden worden.

Daarom zet het CDA in op:

- Een dienstbare en betrouwbare overheid;
- Een financieel gezonde gemeente.

Naast onze visie op deze thema's leest u in ons programma ook aan welke concrete punten wij voor u gaan werken in **uw dorp of wijk**. Wij beschrijven de kansen en uitdagingen die wij hier zien en wij geven aan hoe wij daarmee omgaan.

Het CDA is een partij die écht verantwoordelijkheid neemt om onze gemeente een stukje mooier te maken. Dat hebben we de afgelopen vier jaar voor u gedaan, vanuit onze rol in het college van burgemeester en wethouders en vanuit de gemeenteraad. Aan het slot van ons verkiezingsprogramma leest u dan ook **wat wij de afgelopen vier jaar al voor u gedaan hebben**.

1. Wonen

Veel mensen willen in 's-Hertogenbosch wonen en blijven wonen. En terecht, want we zijn een prachtige gemeente met een grote verscheidenheid aan woonmogelijkheden. We hebben een mooie historische binnenstad, stedelijke woonmilieus en ruime en groene dorpen en wijken. En niet te vergeten is 's-Hertogenbosch goed bereikbaar. Het vinden van een passende woning is echter niet makkelijk. Huizenprijzen gaan op dit moment door het dak en wachtlijsten in de huursector nemen toe. Starters komen lastig aan een woning. Dat geldt ook voor senioren die willen doorstromen naar een nieuwe woning en gezinnen die nét iets meer ruimte zoeken. Dit vraagt nú om oplossingen. Oplossingen die passen bij onze ambitie om de fijnste woonstad van Brabant te zijn. Wij vinden dat van iedere 3 nieuwe woningen die we bouwen er 1 voor jongeren, 1 voor gezinnen en 1 voor senioren moet zijn. Wij zetten hiermee in op een gezonde mix van woningen, zodat we tegemoetkomen aan de behoefte die er nu is.

+ 15.000 woningen

De komende jaren krijgt onze stad er 15.000 woningen bij. Dat zijn woningen in dorp en stad. Het gaat om inbreidingslocaties in bebouwd gebied, nieuwe wijken, het ombouwen van kantoorpanden en het splitsen van woningen.

Verduurzamen

Een belangrijk deel van de woningvoorraad vraagt om maatregelen ter verduurzaming. We maken het mensen gemakkelijk om hun huis te verduurzamen door één duurzaamheidsloket te maken. Ook alle gemeentelijke gebouwen, scholen en gemeenschapshuizen krijgen versneld duurzaamheidsmaatregelen. Met mooie bijvangst: de kosten op langere termijn gaan omlaag.

Zelfbewoningsplicht

Het is onwenselijk dat beleggers grootschalig woningen opkopen en uit de markt onttrekken. We willen de 'zelfbewoningsplicht' uitbreiden. Voor starters en mensen met modale inkomens wordt het hiermee makkelijker om een huis te kopen.

Nieuwe wijk: groot Zuid

We gaan het gebied langs de Zuid-Willemsvaart, achter de Meerendonk tot aan de A2 ontwikkelen. Dit geeft ruimte voor zo'n 4.000 woningen aan het water, dichtbij voorzieningen. Een specifiek deel van deze woningen is bedoeld voor starters en voor senioren, waarbij oog is voor levensloopbestendigheid. Voor zittende bedrijven zoeken we een nieuwe plek.

+1.000 inwoners Nuland, +800 Vinkel

Leefbaarheid van onze dorpen met goede voorzieningen en gezonde clubs en scholen, start bij het hebben een gezonde bevolkingsopbouw. Wij zetten in op een groei van 1.000 inwoners voor Nuland en 800 voor Vinkel. Dit doen we door splitsing van woningen en te verkennen of we kunnen bouwen. We zetten hierbij specifiek in op betaalbare woningen voor starters en ouderen. Ook kijken we naar de mogelijkheden van voormalige agrarische (VAB) locaties.

Meer capaciteit en minder regels

De ontwikkeling van woningen loopt vast op de beperkte capaciteit van de gemeente. Om het woningtekort ook echt op te lossen, willen wij extra capaciteit voor de ambtelijke organisatie. Daarnaast maakt ruimtelijke regelgeving het creëren van woningen onnodig moeilijk. Schrapsessies in de regelgeving van de gemeente zijn nodig om te kijken welke regels overbodig zijn.

Tijdelijke woonvormen

Wij zetten in op tijdelijke woonvormen, zoals prefab-woningen, flexwoningen, anti-kraak en tiny houses. Dit om de grootste nood op dit moment op te lossen. Dit is met name interessant voor studenten en starters. Wij zoeken hiervoor de samenwerking op met marktpartijen die hieraan bij kunnen dragen.

Eerst eigen inwoners én splitsen

Een deel van de nieuwbouwoopwoningen wijzen we toe aan onze eigen inwoners om tekorten op de woningmarkt tegen te gaan. Ook maken we splitsen van woningen gemakkelijker en de vergunning plus procedure gratis. Dit geldt ook voor het bouwen van mantelzorgwoningen.

Meer transferia en fietsenstallingen

Om de binnenstad bereikbaar, leefbaar en gezellig te houden maken we nieuwe transferia. Bijvoorbeeld bij De Vliert en Orthen/Ertveldeplas. We maken daarbij zoveel mogelijk gebruik van het bestaande OV- netwerk. Bijvoorbeeld in de parkeergarage St Joseph en in de kelder van het oude V&D pand op de markt maken we nieuwe gratis fietsenstallingen.

2. Leefbaarheid in dorpen en wijken

Wij hebben de ambitie om de fijnste woonstad van Brabant te zijn. De stad waar je veilig kan wonen, met groen en goede voorzieningen voor jong en oud. Dat betekent goed wonen in de hele gemeente: alle dorpen en wijken. Ieder dorp en elke wijk heeft zijn eigen karakter, inwonersamenstelling en behoeften. Het CDA begrijpt dat maatwerk vereist is op dorp- en wijkniveau. Als CDA is het ons ideaal dat de gemeente mensen ruimte geeft om initiatieven te ontplooiën in hun buurt. Met hulp van de gemeente als dat nodig is. Een gespreide verantwoordelijkheid dus. Dat vraagt ook om het aanpakken van uitdagingen, zoals onveilige situaties of overlast. Waarbij wij uitgaan van de verantwoordelijkheid van iedereen. Of bijvoorbeeld het zorgen voor de juiste voorzieningen op de juiste plekken. Wanneer mensen de handen uit de mouwen steken, zorgt het CDA voor een steun in de rug met de wijk- en dorpsbudgetten en structurele ondersteuning van de wijkmanager en ambtelijke ondersteuning.

Zorgzame buurten

Wij zetten in op zorgzame buurten (buurten waar zorg en ondersteuning dichtbij worden georganiseerd) tegen eenzaamheid en voor zelfredzaamheid in sociaal sterke dorpen en wijken zodat inwoners langer thuis kunnen blijven wonen. De gemeente moedigt mensen aan om een sociaal netwerk te onderhouden om elkaar te steunen met aanspreekpunten in de wijk. Wij stimuleren het gebruik van de Buurtapp voor ondersteuning bij sociale veiligheid.

Bereikbaarheid dorpen en wijken

De gemeente moet investeren in de bereikbaarheid van onze dorpen en wijken. Files in wijken en dorpen voorkomen wij door het doseren van voertuigen tijdens de spits met slimme verkeersregelinstanties. Daarnaast zetten wij in op goede ontsluitingswegen met maatregelen om het sluipverkeer te voorkomen. Voor een goede bereikbaarheid van Rosmalen is de Oostelijke ontsluiting van cruciaal belang. Ook zetten wij in op een betere bereikbaarheid van Nuland en Vinkel met het OV en alternatieven hiervoor. We kiezen voor parkeerplekken én groen; handhaven van bestaande parkeerplekken op straat óf een toegankelijke vervanging bieden.

Drugsoverlast in buurten

In veel wijken zien we drugsoverlast. Dit gaat ten koste van een veilige leefomgeving, de gezondheid van onze (jonge) inwoners, en moet absoluut voorkomen worden. We zetten camerabewaking in en handhaven actief, daar waar nodig is. We spreken met Buurtbeheergroepen en pakken hun signalen direct op. We werken met een meldpunt stadstoezicht waar overlast 24/7 gemeld kan worden én wordt aangepakt.

Leegstand in de buurt

We blijven in gesprek met ondernemers, buurtbewoners en eigenaren van winkelpanden om leegstand van winkels te voorkomen. Juist ook in de wijken en wijkwinkelcentra. We maken tijdelijke invulling mogelijk met (samen) thuiswerkers, startup bedrijven en wijkinitiatieven.

Toekomstvisie wijken

Wij willen voor elke wijk en dorp een toekomstvisie met 10 speerpunten opstellen. Dit voor en door de inwoners zelf. Zo is voor iedere wijk en voor iedere dorp duidelijk hoe de ontwikkeling en het beheer van de openbare ruimte en het op peil houden van het voorzieningenniveau de komende 10 jaar plaatsvindt. Mensen weten hiermee wat ze kunnen verwachten.

Multifunctioneel gebruik

Scholen, buurthuizen, sportclubs en gemeentelijke gebouwen staan vaak leeg in de avond en het weekend. Of juist overdag. Wij gaan deze gebouwen maximaal en multifunctioneel gebruiken voor bijvoorbeeld de buitenschoolse opvang, verenigingen of als ontmoetingsruimten in de buurt. In de wijk, voor de wijk.

Openbare ruimte

Het CDA investeert in de plekken in de wijken en buurten waar mensen elke dag zijn. We plaatsen extra zitbankjes om ontmoeting te stimuleren, sporttoestellen en passende speeltuinen, extra openbare toiletten en meer hondenveldjes. We gaan werken met 'adopteer een straat' om wijken te vergroenen. En verhogen het niveau van onderhoud van de openbare ruimte.

Wijk- en dorpsbudgetten

Wij staan achter de beschikbare wijk- en dorpsbudgetten, maar zien ook dat middelen niet overal benut worden. We kijken waar dit het geval is, waarom en hoe de niet bestede middelen herverdeeld kunnen worden. Bijvoorbeeld voor het inrichten van lokale steunpunten om elkaar te ontmoeten, te informeren en om activiteiten te organiseren voor (nieuwe) buurtgenoten.

Inzetten op fietsen

De fiets is een belangrijk vervoermiddel. Dat vraagt om veilige fietspaden, die vrij liggend en verlicht zijn. Ook in het buitengebied. Bijvoorbeeld van Engelen naar Bokhoven. Daarnaast zijn extra fietsstallingen (fietsvlonders bijvoorbeeld) op drukke plekken nodig. Dit om te voorkomen dat fietsen overal staan.

3. Veiligheid

Een veilige gemeente is de basis om fijn te kunnen wonen, werken en leven. De gemeente moet niet alleen veilig zijn, onze inwoners moeten zich ook veilig voelen. Wij maken er werk van om 's-Hertogenbosch een veilige gemeente te laten zijn en blijven. Dit vraagt een aanpak met een balans tussen preventie en repressie. Voorkomen waar het kan en problemen aanpakken door er op tijd bij te zijn. We grijpen in als zaken uit de hand lopen of dreigen te lopen. En we bieden hulp aan diegenen die op het juiste spoor willen komen en blijven. Daarom investeren wij in meer toezichthouders in de dorpen en wijken.

Veiligheid en leefbaarheid

Veiligheid en een schone leefomgeving is belangrijk om goed te kunnen wonen. Per 5.000 inwoners willen wij een vaste wijkagent, om werkdruk te verminderen. Om sluipverkeer en onveilige verkeerssituaties te voorkomen, leggen wij veilige, vrij liggende (snel)fiets- en wandelpaden aan en zorgen voor goed onderhoud. We voeren autovrije dagen in, in navolging van andere grote steden. Hiermee bevorderen wij meteen het fietsen en wandelen, wat goed is voor een gezonde gemeente (zie ook 5; 'Zorg voor elkaar').

Handhaving

Om de leefbaarheid en veiligheid in de gemeente te garanderen, is het actief handhaven van vergunningen en afspraken noodzakelijk. Wij willen geen nieuwe regels, maar staan er voor dat bestaande regels beter nageleefd worden door controle en metingen.

Criminaliteit loont niet

Wij zetten in op het afpakken van crimineel geld door betere samenwerking tussen politie, belastingdienst, handhaving en gemeente. Als drugscriminelen worden opgepakt en het criminele geld wordt afgepakt door justitie, dan moet dit geld in de wijken worden geïnvesteerd, bijvoorbeeld in speel- en sportvoorzieningen. Wij lobbyen hiervoor bij het Rijk. Daarnaast wordt de voortgang en successen door de politie gedeeld via social media.

Buurtveiligheid

Voor elke buurt wordt in gezamenlijkheid door politie, handhaving, buurtpreventie en gemeente een buurtveiligheidsagenda opgesteld. Op onveilige plekken kan er cameratoezicht komen. We zijn trots op de initiatieven zoals Buurtvaders en de buurtpreventieteams en wij ondersteunen hen.. Bijvoorbeeld door trainingen aan te bieden, gezamenlijke patrouilles organiseren met politie en/of handhaving, samenwerking op te zoeken met studenten van het Koning Willem I college en door kosten van hesjes of andere kledij te betalen.

Whatsappgroepen

We stimuleren het gebruik van buurtwhatsappgroepen die de waakzaamheid en veiligheid verbeteren. Ook de wijkagent en wijkboa kan aansluiten in de groep.

Wijkboa's en jeugdcoaches

We zetten extra wijkboa's in om buurten zichtbaar veiliger te maken. Kerntaak van de wijkboa's is de leefbaarheid van de wijk, en niet het controleren op betaald parkeren. Dat laten we door scanauto's doen. Ook zetten we jeugdcoaches in, die specifiek gericht zijn op het op het rechte pad houden van jongeren die dat nodig hebben.

Tegenstander van drugs

Het gebruik, handelen, produceren en opslaan van drugs zorgt voor onveiligheid in de samenleving. Het CDA is een felle tegenstander van drugs. Daar handhaven we hard op. Wij willen geen wietwekerijen of pillenlabs in onze gemeente, omdat dit risico's mee brengt voor mens en natuur. Drugshandel heeft een groot aandeel in de criminaliteit en draagt sterk bij aan de ondermijning. Het aantal coffeshops willen wij verminderen en daarnaast verplaatsen naar locaties op minimaal 250 meter van scholen en bij voorkeur op industrieterreinen.

Verbod op lachgas

Bezit en verkoop van lachgas willen we verbieden. Dit is mogelijk, zodra het verbod per 2022 is opgenomen in de Opiumwet.

Veilig verkeer

Met projecten per wijk, zoals met slimme flitspalen, pakken we het te hard rijden en asociaal gedrag op de weg aan. Bijvoorbeeld in de Hinthamerdriehoek. We zijn tegen tweerichtings rotondes omdat dit gevaarlijke situaties oplevert tussen autoverkeer en fietsers/voetgangers. We belonen goed gedrag in het verkeer met een 'spaar'flitspaal. Iedere keer als met gepaste snelheid de paal wordt gepasseerd gaat er een bedrag naar een goed doel.

4. De kracht van de Samenleving

Het CDA kiest voor een samenleving met kansen voor iedereen. Iedereen telt mee en werkt mee. Wie echt hulp nodig heeft, krijgt die van de gemeente. We moeten voorkomen dat mensen er niet bij horen. De menselijke maat staat centraal en WIJ is belangrijker dan ik. Een sterke samenleving zorgt ervoor dat iedereen woont in een veerkrachtige omgeving, waar de openbare ruimte veilig, aantrekkelijk en uitnodigend is en waar voorzieningen beschikbaar en toegankelijk zijn. Voor de levendigheid en saamhorigheid zijn verenigingen en vrijwilligers essentieel voor de gemeente. Waardering en ondersteuning voor hen die zich belangeloos inzetten is nodig.

Vertrouwen is de basis

De overheid en de politiek moeten veel vertrouwen terugwinnen, na bijvoorbeeld de toeslagenaffaire. Dat vraagt om een aanpak met gezond verstand. En om alles zo eenvoudig als mogelijk te maken, bijvoorbeeld de aanvraag van zorg. Want vertrouwen in elkaar is de basis, juist óók vanuit de overheid. Dit vraagt een transparante overheid, die het goede voorbeeld geeft en aandacht heeft voor normen en waarden (zie ook 11; ‘Een betrouwbare en dienstbare overheid’).

Vrijwilligers

Vrijwilligers en actieve inwoners dragen heel veel bij aan sociale verbinding in wijken, buurten en dorpen. Zij zorgen voor het sociale netwerk en ondersteuning van de inwoners als mantelzorger en/of in verenigingen. Zij zijn het cement van de samenleving. We steunen vrijwilligers en waarderen ze jaarlijks door een vrijwilligersprijs.

Hartveilige gemeente

Om meer mensen met een hartstilstand te redden, plaatsen we, samen met het Rode Kruis en vrijwilligersorganisaties, 24/7 bereikbare AED's op drukbezochte plekken zoals sportclubs en in wijken. Dit is nog op 30 plekken nodig om een hartveilige gemeente te zijn. Ook zetten we in op het aanbieden van cursussen aan mensen om deze AED's goed te kunnen bedienen. We voorzien als gemeente in het onderhoud van de AED's.

Verenigingen steunen

Verenigingen zijn vrijwillige organisaties die belangrijk zijn voor de betrokkenheid en participatie van inwoners in de samenleving. Een diversiteit in verenigingen en een bloeiend verenigingsleven zorgen voor een sterke samenleving. Daarom wil het CDA het verenigingsleven stimuleren en ondersteunen. Bijvoorbeeld door het opzetten van een bestuurderspool en opleidingen, gedeelde backoffices en clubsupport. En een ruime maatschappelijke parkeervergunning voor vrijwilligers.

Iedereen kan meedoen

Het is belangrijk dat mensen met een beperking deel kunnen nemen aan de samenleving. Dat betekent dat belemmeringen (in de openbare ruimte en in geld) worden weggenomen. Jaarlijks gaan we in wijken een ‘No Obstacle Run’ doen om obstakels in de openbare ruimte op te sporen en aan te pakken.

Snappen óf schrappen

Overbodige regels en kosten moeten geschrapt worden. Samen met onze mensen en verenigingen gaan we al onze regels nalopen, de regels/kosten die we niet snappen, die schrappen we. Het CDA pleit voor meer vereenvoudiging van regels en procedures waarbij de inwoner en/of ondernemer centraal staat.

Right to challenge

Right to Challenge staat voor ‘het recht om de gemeente uit te dagen’. Dat kan met een idee om een sociaal maatschappelijke taak van de gemeente beter of slimmer aan te pakken met hetzelfde budget. Hiervoor is financiering mogelijk voor het uitvoeren van de taak. Als CDA willen we dit uitdagingrecht meer bekendheid geven en inwoners oproepen om de gemeente uit te dagen.

Gastvrije stad

Mensen in nood helpen we vanuit humanitaire redenen. Vluchtelingen krijgen onderdak in de noodopvang in onze gemeente. Met duidelijke afspraken met de omgeving over de leefbaarheid. En met mogelijkheden voor kinderen en jongeren om zo snel mogelijk onderwijs te krijgen en ouderen om de taal te leren.

Clubgebouwen en accommodaties

Daar waar mogelijk kunnen meerdere verenigingen een gebouw delen om de kosten beheersbaar te houden zoals bij Be Quick en Nulandia. Accommodaties worden hiermee zoveel mogelijk multifunctioneel gebruikt. Dat betekent dat deze in de avonden en op stille uren door andere verenigingen, organisaties, etc. gebruikt kunnen worden.

5. Zorg voor elkaar

In de coronatijd hebben we nog meer kunnen zien hoe belangrijk gezondheid is. Natuurlijk regelen we deze zorg voor een belangrijk deel als overheid, maar ook de samenleving is een vangnet voor als er iets misgaat in een mensenleven. Voor mensen in kwetsbare situaties zoals werkloosheid, ziekte, beperking, dakloosheid en bij schulden. Of voor het voorkomen daarvan (preventieve zorg). Het CDA ziet dat het vangnet in 's-Hertogenbosch niet alleen vanuit de gemeente komt. Gelukkig maar. Veel verschillende (vrijwilligers)organisaties zetten zich in om het vangnet te bieden en te verstevigen. Solidariteit is voor het CDA een belangrijk goed. Veel van deze organisaties - die als een vliegwiel werken binnen het sociaal domein - ontvangen subsidies. Hierop mag van het CDA niet bezuinigd worden. Aanvragen voor zorg moeten vereenvoudigd worden, procedures korter, we gaan uit van vertrouwen. Daarbij werken we met één intake, zodat iemand die zorg nodig heeft niet telkens opnieuw zijn verhaal moet doen bij elke zorgverlener.

Tegengaan van armoede

In onze stad leven bijna 10.000 huishoudens in armoede en dit treft 2700 kinderen. Mensen met armoede en schulden helpen we direct en snel, via turbosaneren. Deelnemen aan de maatschappij maken we mogelijk door de Kansenpas. Het vangnet via het Jeugdfonds sport en cultuur, stichting Leergeld, Vincentiusvereniging, Quiet en anderen steunen we krachtig. Scholen krijgen een budget om direct armoede op te vangen.

WMO en thuiszorg

Het CDA gaat voor een betrouwbare uitvoering van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Thuiszorg moet voor mensen een zekerheid zijn met een bekend gezicht als verzorgende, die ook tijd heeft voor een kop koffie en een gesprek. Om zorgcowboys tegen te gaan, gaan wij geen overeenkomsten aan met zorgbedrijven die meer dan 7% van hun omzet in winst uitkeren.

Zorgmedewerkers

In de coronatijd is het tekort aan medewerkers in de zorg nog duidelijker geworden. Dat wordt in de komende jaren nog meer door de vergrijzing. Samen met zorgaanbieders en onderwijsopleidingen maken we een actieplan om meer mensen in de zorg te laten werken óf te laten terugkeren (zorgreservisten).

Dementievriendelijk

Het aantal mensen met dementie in onze gemeente verdubbelt in de toekomst. Het CDA zet zich actief in om mensen met dementie zo lang mogelijk mee te laten doen in de samenleving, bijvoorbeeld door een boodschappenroute. De mantelzorgers ondersteunen we op maat. Bewustwording over dementie vergroten we in de gemeenschap.

Zorgen voor de jeugd&jongeren

De jeugdzorg kent té grote en onnodig lange wachtlijsten. Het CDA wil de wachtlijsten die er zijn tegengaan en meer inzetten op preventie, zodat we gezinnen tijdig kunnen helpen. Daarvoor is structureel financiële zekerheid én een beter beleid nodig, daar maken we ons sterk voor in onze gemeente én in Den Haag!

Seniorenbeleid

We kennen veel actieve ouderen die volop in de samenleving staan. Dat willen we graag zo houden. Bijvoorbeeld door verenigingen en organisaties te ondersteunen die voor ontmoetingen zorgen, gezondheidsprogramma's te bieden (sporten voor ouderen) en door in te zetten op veiligheid (voorkomen van internet oplichting en valpreventie).

Preventieve gezondheidszorg

Om onze zorg toekomstbestendig te maken is het nodig dat onze dokters, therapeuten en andere zorgmedewerkers de ruimte krijgen om te investeren in kwaliteit en innovatie. Preventieve gezondheidszorg, het voorkomen dat mensen ziek worden, draagt eraan bij dat onze zorgverleners die ruimte krijgen. Het zorgt ervoor dat onze inwoners actiever kunnen blijven deelnemen aan onze maatschappij. De gemeente moet daar een actieve rol in spelen.

Bijstand

Werken moet lonen in de bijstand en voor minima. Dit kan door het aantrekkelijk maken van werk, bijvoorbeeld door meer beloning of extraatjes. Daarnaast zetten wij ons in om meer ruimte in bedrijven te creëren om werkervaring op te doen. Vrijwilligerswerk stimuleren wij voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, voor zingeving, het bouwen aan een sociaal netwerk en eventueel als stap naar betaald werk.

Eenzaamheid

10% van de inwoners in onze dorpen en wijken is eenzaam, van de 65-plussers is dat 12%. Dat is in de coronatijd nog (veel) erger geworden, óók onder de jongeren. Voor de aanpak van eenzaamheid, samen met onze partners, kerken, verenigingen en innovatieve sociale ondernemers, stellen we een extra budget vast voor het aanpakken van eenzaamheid. Er komt opnieuw een wethouder met de portefeuille Bestrijding Eenzaamheid.

6. Werk en economie

Het CDA streeft naar een eerlijke economie. Een eerlijke economie betekent dat mensen moeten kunnen profiteren van een goed economisch klimaat en dat iedereen de kans krijgt om met zijn talenten een eerlijk inkomen te verwerven. Het betekent ook rekening houden met leefbaarheid en de leefomgeving. Onze stad is een economische toplocatie voor bedrijven, waaronder veel familiebedrijven en ZZP'ers. Die zorgen gezamenlijk voor zo'n 105.000 arbeidsplaatsen, in bijvoorbeeld de IT, dienstverlening en detailhandel. Dit leidt tot een goed economisch klimaat voor onze dorpen en wijken. Maar we zien ook vacatures in veel sectoren.

Arbeidsmarkt kent een gat

In de zorg, de techniek, de horeca, het onderwijs; overal zien we tekorten. Die worden niet minder. Samen met scholen en Weener XL kijken we hoe we meer mensen kunnen opleiden/laten instromen voor de beroepen die we nodig hebben. Hierbij maken we gebruik van onze regionale netwerken in de arbeidsmarktregio.

Glasvezel

Wij zetten in op het uitrollen van glasvezel in de hele stad, inclusief het buitengebied. Ook doen we dit op bedrijventerreinen, zodat (nieuwe) bedrijven geen beperkingen hebben in de bandbreedte. Maar ook de thuiswerkers goed aan de slag kunnen. Dan zijn we pas écht een datastad.

Recreatie

Toerisme en recreatie is een belangrijke economische sector. En voor recreatie hoef je niet per se bij de buurgemeenten te zijn. Op dit terrein liggen meer kansen. Om te beginnen wil het CDA het Engelermeer of de Zuiderplas inrichten als recreatieplek met strand, speeltuin en horeca (vergelijk de 'IJzeren Man' in Vught). Ook het Empels Gat/ Rosmalense Plas ontwikkelen we verder.

Innovatie

Onze locatie en positie tussen andere grote steden maakt dat we een aantrekkelijke plek zijn én worden voor startups op het gebied van data en innovatie. Juist ook de startups die vanuit Brainport komen en de volgende fase ingaan, willen we trekken. De kansen van het Bosch Innovatiekwartier (SPARC en JADS) en food promoten we actief. In de agrarische sector geven we ondernemers ruimte voor verbrede landbouw met extra functies op het bedrijf (bv. zorg/kinderopvang, winkel of toerisme). Ook stimuleren we innovatie in de landbouw.

Bedrijventerreinen

Bedrijfsgrond is schaars, we kunnen keuzes maken in de bedrijven die hier komen. Wij kiezen voor een logische invulling op onze bedrijventerreinen: met werkgelegenheid voor onze inwoners, met ruimte voor Bossche bedrijven om zich te vestigen en geen logistieke centra. De ontwikkeling van De Brand II pakken we voortvarend aan.

(Samen) Thuiswerken

Meer thuiswerken vraagt meer van onze woonomgeving: meer groen en meer mogelijkheden voor ontspanning en sport in de buurt (zie ook 2; 'Leefbaarheid in dorpen en wijken'). Thuiswerken is niet voor iedereen een oplossing. Het kan eentonig en eenzaam zijn. We gaan samen met partners werken aan een 'Samen Thuiswerken' concept, waarbij we in hubs (openbare gebouwen, leegstaande panden of shared service gebouwen) werkplekken ontwikkelen die mensen uit de gemeente kunnen gebruiken.

Internationale school

Het zijn van een aantrekkelijke vestingstad voor (medewerkers/internationals van) bedrijven, betekent ook het aanbieden van internationaal onderwijs. Samen met bedrijven kijken we naar de kansen voor een internationale school of scholen met meer internationale aspecten.

Profiel van de stad

's-Hertogenbosch heeft alles, en dan is het lastig kiezen. Wij steunen het profiel van DATASTAD. Maar dan wel een warme datastad, waar je op hoog niveau kan werken EN mensen kan ontmoeten, én kan genieten van het bourgondische én het fijne wonen. Daarom investeren we óók in coöperaties en communities én ontmoetingsplekken in de stad. We zorgen dat de hele stad kan leren en profiteren van de data kennis. We hebben hierbij oog voor de combinatie met agrifood.

Regionaal samenwerken

Een sterke economie vraagt ook om stevig samen te werken met andere regio's en gemeenten. We moeten verder kijken dan onze eigen gemeentegrenzen. Om onze positie te versterken, werken we actief samen met anderen (bijvoorbeeld gemeenten, provincie, regio's, bedrijven en instellingen) en voeren een actief lobbybeleid om meer voor onze gemeente voor elkaar te krijgen. Ook zetten we in op een actief acquisitiebeleid.

7. Klimaat voor een gezonde, duurzame leefomgeving

Het CDA is een partij die zich verbindt aan de klimaatdoelstellingen van Parijs. Daarom willen wij werken aan een klimaatneutraal 's-Hertogenbosch in 2050. Een opgave die niet vrijblijvend is en waar alle inwoners en ondernemers van onze gemeente een steentje aan moeten bijdragen. Duurzaamheid dient daarbij de gezondheid, leefomgeving en biodiversiteit te versterken en niet te ondermijnen. Het CDA is zich ervan bewust dat we in een wereld leven, die wij in bruikleen hebben, geërfd hebben van onze ouders en grootouders en doorgeven aan onze kinderen, kleinkinderen en generaties daarna. Binnen het CDA noemen we dit rentmeesterschap. Dit betekent ook keuzes maken en verantwoordelijkheid nemen. Verder kijken dan ons eigen belang en onze tijd. Keuzes maken die noodzakelijk zijn en niet altijd door iedereen met gejuich zullen worden ontvangen. Maar het CDA neemt haar verantwoordelijkheid en zal daarom keer op keer onze boodschap uitdragen aan onze inwoners en hierover met hen in gesprek gaan. In het bewustzijn dat we op weg zijn naar een klimaatneutraal 's-Hertogenbosch in 2050: De Groene Hertogstad van de Toekomst.

Groen en klimaatadaptief wonen

We kiezen voor circulair bouwen en klimaatadaptatie. Circulair bouwen betekent zoveel mogelijk materialen hergebruiken. Voor een klimaatadaptieve inrichting plaatsen we bomen en planten om hittestress in de stad te voorkomen. Bovengrondse hoogspanningskabels leggen we onder de grond en die ruimte gebruiken we om te vergroenen. Regenwater vangen we op en ontkoppelen we van het riool.

Investeren in natuur

Meer groen en biodiversiteit in de stad, zoals bij het Sint Janslyceum. Meer school- en pluktuinen in de openbare ruimte. Aanplant van extra (fruit) bomen, 1 per inwoner, en investeren in nieuwe parken zoals in Nieuw Zuid. De biodiversiteit versterken we door minder te maaien, het zaaien van bloemmengsels en de aanleg van ecologische zones. Meer bomen, heggen, struiken en planten zorgen voor meer: Biodiversiteit, CO2-reductie, geluiddemping, opname fijnstof, regulering temperatuur en vooral schone lucht.

Tegels wippen, blijven doen

Het succes van 'Tegels eruit, planten erin' willen we verder stimuleren. In onze gemeente kan je gratis je tegels inleveren én er komen actiedagen waar dat ook in de wijk kan. Ook zo stimuleren wij dat inwoners helpen met meer groen en biodiversiteit in hun leefomgeving. En natuurlijk doet de gemeente zelf ook mee. Het CDA pleit voor een tegel-ophaal-service om de drempel verder te verlagen.

Afvalhelden

Wij maken inwoners bewust van het terugbrengen van afval in de openbare ruimte en de natuur. In veel wijken zetten afvalhelden zich vrijwilliger in om hun omgeving schoon te houden. Jong geleerd is oud gedaan, waarbij ook zakgeld kan worden verdiend. Dit wil het CDA krachtig doorzetten.

Afval scheiden

Bij de afvalverwerking streven we naar meer hergebruik van grondstoffen, het meer scheiden van afval (ook op straat en in de horeca) en recycling. Als het onderzoek naar nascheiding van afval (dus niet meer scheiden) betere resultaten oplevert kiezen we daarvoor. Met het inzamelen van oud papier door verenigingen gaan we door. Het einddoel is om geen afval meer te hebben.

Windmolens en zonnepanelen

De energietransitie realiseren wij met zo min mogelijk impact op de leefomgeving in onze gemeente. Wij vragen bij het Rijk extra aandacht voor alternatieven voor windmolens op land, zoals windmolens op zee. Windmolens in de Rosmalense polder plaatsen wij niet meer dan strikt noodzakelijk en tenminste volgens de nieuwe afstands-normen van het Rijk. We zien nog volop kansen voor zonne-energie; op parkeerplaatsen, geluidschermen (A59 en A2) en (industrie)daken. Niet op vruchtbare landbouwgrond. De winsten uit grote energieprojecten moeten ten goede komen aan de leefbaarheid van de omgeving.

Auto/fiets/OV & meer mobiliteit

De toekomst ligt in elektrisch rijden, maar dan moet je wel in de buurt kunnen opladen. Het CDA wil 1.000 nieuwe elektrische laadpunten voor auto's, snellaadpleinen bij winkelcentra en fiets oplaadpunten in de openbare ruimte. Deelauto's, scooters en fietsen geven we de ruimte, (parkeer)overlast gaan we tegen.

Verduurzaming gebouwen en scholen

Ook alle gemeentelijke gebouwen, scholen en gemeenschapshuizen krijgen versneld duurzaamheids maatregelen, zoals zonnepanelen en isolatie. En groene schoolpleinen. Met een win-win situatie: we helpen het klimaat én de kosten op langere termijn gaan omlaag. We kijken hierbij ook naar de luchtkwaliteit op scholen.

Energie + energierekening

Het vinden van andere soorten schone energie zoals aardwarmte en aquathermie (energie uit water), net als energie coöperaties voor zonnepanelen en wind stimuleren we. Thuis is besparen van energie belangrijk, ook voor de energierekening. Binnen de gemeente maken we 1 loket voor alle steun bij energiebesparing/ isolatie voor inwoners en bedrijven.

8. Talentontwikkeling en onderwijs

In 's-Hertogenbosch worden talenten gewaardeerd en gestimuleerd en zodat je kunt worden wat of wie je wil zijn! Van jong tot oud en van praktisch tot theoretisch geschoold. Wij willen zo min mogelijk drempels in de ontwikkeling. Dit zodat jongeren fijn naar school kunnen, daar veilig zijn, zich kunnen ontwikkelen op ieders eigen manier én in ieders eigen tempo. Onderwijs draagt bij aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling, aan de positie op de arbeidsmarkt en de ontplooiing van vaardigheden die bijdragen aan ieders groei. En dat zorgt voor gelijke kansen voor iedereen! Daarbij zien we dat corona veel impact heeft (en heeft gehad) op de samenleving. Zeker ook op jongeren. Daarom is het belangrijk om voor hen te doen wat nodig is. Hiervoor kijken we ook naar jongerenwerk, scholen, jongerenambassadeurs om te weten wat er speelt.

Nieuwe generatie aan de macht

Wij vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren leren hoe zij invloed kunnen hebben op wat er in onze stad gebeurt. En het gemeentebestuur daarin adviseren. Het Bosch Kinderparlement en het Bosch Jeugdparlement krijgen een eigen budget om zaken uit te voeren. Ook beslissen zij, samen met de kinderburgemeester, over de toekenning van jeugdintjes.

Jong zijn in coronatijd

We zien in 's-Hertogenbosch veel jongeren waar het even niet zo goed mee gaat. Het duurt vaak veel te lang voor deze jongeren de hulp krijgen die ze nodig hebben, waardoor de problemen alleen maar groter worden. We willen dat alle kinderen die in crisis verkeren snel geholpen kunnen worden. En we willen in gesprek met zorgaanbieders, jeugdzorg Nederland en scholen over hoe we de zorg voor onze jeugd en gezinnen het beste kunnen organiseren

Jongeren en Studentenstad

's-Hertogenbosch wordt meer en meer een studentenstad. Het wordt tijd voor een studentensociëteit en extra studentenwoningen. Er is daarom extra aandacht voor evenementen voor jongeren en studenten. Het gebrek aan studentenkamers wordt gedeeltelijk opgelost met het plaatsen van tiny houses en het tijdelijk omzetten van kantoren in woningen. Voor jongeren maken we ontmoetingsplekken in de openbare ruimte.

Inzetten op talent

Wij stimuleren alle talenten van jongeren. Bijvoorbeeld door te investeren in ambachtsonderwijs, topsport-/cultuuronderwijs, passend onderwijs en Traject Op Maat.

Onderwijs over 's-Hertogenbosch

We stimuleren dat via het onderwijs kennis kan worden gemaakt met de cultuur en geschiedenis van 's-Hertogenbosch en haar wijken en dorpen; Dit is een vorm van 'Boschlogie', samen met Erfgoed, Huis73 en de Kring Vrienden. Alle schoolklassen in onze gemeente bezoeken ten minste eenmaal het Noordbrabants Museum, het Designmuseum, de Binnendieze, de Citadel en het Theater.

Gezonde scholen én gebouwen

Veel jongeren ontbijten niet en kunnen daardoor minder goed leren (concentratieproblemen). De gemeente stimuleert het belang van een goed ontbijt door gerichte voorlichting over voedsel en ludieke acties. Wij kijken daarnaast hoe we het beschikbaar stellen van fruit op scholen kunnen vergroten. De coronacrisis heeft ons geleerd dat gezonde gebouwen belangrijk zijn voor de volksgezondheid. Wij inventariseren preventief de schoolgebouwen en verbeteren waar nodig het binnenklimaat.

Veilige schoolomgeving

De verantwoordelijk van de scholen stopt niet bij de muur van het schoolgebouw. Zo kan de veiligheid rondom scholen verbeteren, door tijdelijke afsluiting van straten rond schooltijden. En we gaan voor auto-loze zones/eenrichtingsverkeer rond de scholen. Rondom scholen komt een zero-tolerancebeleid voor roken/drugs en in de buurt van scholen mogen geen coffeeshops gevestigd zijn.

Ieder talent telt mee

Wij doen het maximale om de kansenongelijkheid te verminderen, zoals het voorkómen van schooluitval, met onze taallessen in de bibliotheek en met het stimuleren van onderwijs voor ouderen. Wij blijven ons inzetten op het terugdringen van laaggeletterdheid voor jong en oud. In samenwerking met onderwijsinstellingen worden in buurtcentra inloop-momenten georganiseerd waar mensen met vragen geholpen worden. Ieder talent telt mee.

Blijven leren + Stages

Een leven lang leren, dat is ons doel. Wij zijn voorstander van een maatschappelijke stage voor alle jongeren. Ook willen we aansluiten bij het initiatief van VNO NCW om jongeren en zij-instromers snuffelstages te laten doen bij de nog 'impopulaire beroepen' bijvoorbeeld in de techniek of ambachten.

9. Familie en gezin

We kiezen voor een samenleving die gebaseerd is op de familie en het gezin. Een thuissituatie waar je op terug kunt vallen. Waar je de normen en waarden voor de rest van je leven aanleert, en waar je omkijkt naar elkaar als er zorg nodig is. Wij zetten daarom in op het ondersteunen van families en gezinnen, hoe je familie of gezin er ook uitziet, zodat deze de sterke basis kunnen zijn die eenieder nodig heeft. We verliezen daarbij de situaties van de alleenstaanden niet uit het oog.

Normen en waarden

Juist in deze tijd van tegenstellingen zijn normen en waarden belangrijk om op terug te vallen. Dat vertalen we concreet in de Week van Respect, die we groots aanpakken. Een ander voorbeeld is het aanspreken van ouders op het gedrag van hun kinderen. En het lik-op-stuk ingrijpen op geweld tegen dienstverleners en ambtsdragers.

Mantelzorg

Het aantal mantelzorgers stijgt. 1 Op de 4 inwoners zorgt veel en vaak voor een naaste. We staan het toe om eenvoudig Mantelzorgwoningen te bouwen (woningen die je achter het huis kan plaatsen). De mantelzorgwaardering die mantelzorgers jaarlijks ontvangen verdubbelen we. We zetten extra in op respijtzorg, dat is vervangende zorg door een ander, om de mantelzorger regelmatig te ontlasten. We verkennen of we een nieuw 'logeerhuis' kunnen realiseren om mantelzorgers te ontlasten. En laten mantelzorgers gratis parkeren op de plek waar zij zorg verlenen. Jonge mantelzorgers ondersteunen we op maat.

Ruimte voor jongeren

Onze wijken zijn aansprekend voor iedere leeftijd. Vriendschappen opbouwen doe je in de buurt, door met elkaar dingen te ervaren, je grenzen te verleggen en door plezier te hebben met elkaar. Wij realiseren op meerdere plekken in de stad ontmoetingsplekken voor jongeren (zie ook 2; 'Leefbaarheid in dorpen en wijken'). Bijvoorbeeld in de Grote Wielen.

Jezelf kunnen zijn

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn én zichzelf kunnen ontwikkelen. Iedere vorm van discriminatie, (seksuele) intimidatie, machtsmisbruik en pestgedrag pakken we hard aan. We zijn met trots een gastvrije gemeente, waar iedereen welkom is.

Kinderopvang

Kinderopvang maakt het mogelijk voor ouders om werk en zorg voor hun kinderen te combineren. En om deel te nemen aan de maatschappij. Wij stimuleren gastouderschap en zetten in op opvang voor kinderen met een beperking. Wij zetten daarnaast in op het vinden van extra locaties om in de toenemende vraag te voorzien en houden toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang.

Tegengaan van tweedeling

De tweedeling in de samenleving kent veel vormen én raakt ons allemaal. Of het nu om wonen, gezondheid, de financiële situatie of vertrouwen in de toekomst gaat. Tweedeling is niet zomaar op te lossen. We maken samen met de stad een actieplan, met het doel de stad bij elkaar te houden. Want niemand staat aan de kant. Het CDA blijft bouwen aan die saamhorige en inclusieve gemeenschap van 's-Hertogenbosch.

1 jaar gratis lid van een club

Het verenigingsleven klaar maken voor de toekomst begint bij de jeugd. Kinderen kunnen hun talenten ontdekken. En voor ouders hoeft geld geen afweging te zijn. We kiezen ervoor om elk kind één jaar lang gratis lid te laten zijn van een plaatselijke vereniging, op kosten van de gemeente. Op deze manier willen we ook de toekomst van het verenigingsleven versterken.

Veilig verkeer

De gemeente zorgt voor veilige routes en oversteekplaatsen bij scholen en sportparken zodat kinderen zelf veilig hun weg kunnen vinden. Ook kiezen we voor strengere handhaving van verkeersovertredingen in de buurt van scholen en in wijken.

Veilig thuis

6% Van de inwoners is in de afgelopen twee jaar slachtoffer of getuige geweest van huiselijk geweld. Het huiselijk geweld is helaas in de coronatijd toegenomen, ook in onze gemeente. We investeren in Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

10. Cultuur, erfgoed en sport

's-Hertogenbosch ademt cultuur. Er is zoveel te beleven; een oude vestingstad op land, op het water, molenlandschappen, hechte dorpen en wijken met veel tradities, een nieuw theater, podia en musea. We zijn de trotse cultuurstad van het zuiden! We vinden het belangrijk dat iedereen in 's-Hertogenbosch zich kan ontwikkelen via muziek, toneel of een andere culturele vorming, zowel door te beoefenen of door ervan te genieten. Dat vraagt om een breed aanbod, met zoveel mogelijk laagdrempelige voorzieningen in de wijken, zoals de muziekschool en de bibliotheek.

Cultuurstad

We zijn een trotse cultuurstad. Dat laten we zien, bijvoorbeeld door evenementen en festivals. We zijn trots op ons theater, concertzalen, musea en topcultuur. We laten de 'Wonderlijke Klim' bij de Sint Jan terugkeren en gaan voor een (ver)groot Noordbrabants Museum plus nieuwe plek voor het Design Museum. We kiezen voor meer kunst, inclusief Street Art, in de openbare ruimte. Zoals containerkunst op alle afvalcontainers en wagens, viaducten etc. met input van buurtbewoners.

Sporten overal

Het CDA is voor het aanbieden van schoolzwemmen. Wij doen een onderzoek naar de uitvoerbaarheid daarvan. Samen met de Sportalliantie kijken we naar het versterken van deelname aan (verenigings)sport door jongeren en kinderen. Dit om de gezondheid preventief te bevorderen. Ook investeren we in veilige hardlooproutes, wandelpaden, fietspaden en outdoor sportmogelijkheden inclusief beweegtuinen en organiseren daar regelmatig evenementen voor.

Grote evenementen

Wij stimuleren het naar onze stad halen van grote evenementen zoals de Vuelta 2022 en het EK Petanque. Voorwaarde daarbij is dat onze inwoners hiervan kunnen genieten, daarna volgt het andere publiek.

Muziekschool terug

In de afgelopen jaren is het muziekonderwijs afgebouwd. Dat is jammer. Muziek is onderdeel van onze stad en cultuur. Het leren maken van muziek hoort daarbij. Wij willen aansluiten bij ontwikkelingen om een nieuwe muziekschool te maken, bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. En uiteraard in samenwerking met muziekverenigingen.

Sportverenigingen

Goed georganiseerde sportverenigingen zijn essentieel voor veel inwoners in onze stad. Sport verbreedert en kinderen leren omgaan met winst en verlies. Amateursport én topsport, 'alle sportprestaties geven mensen een trots gevoel. Samen met verenigingen willen wij investeren in het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen om ook aan de toekomst te blijven denken. Ook verduurzamen we sportaccommodaties.

Erfgoed kansen pakken

Wij blijven investeren in het zichtbaar en beleefbaar maken van onze rijke historie van onze stad en dorpen. Dat doen wij samen met onze partners in de regio, met de provincie en met het Rijk. Wij zoeken bij onze grote opgaven, zoals woningbouw, actief naar kansen voor ons erfgoed. Het verduurzamen van erfgoed stimuleren we. We werken waar mogelijk samen met de Kring Vrienden en de Heemkundekringen om het verleden nog meer zichtbaar te maken.

Linie 1629 en de Sint Jan

In 2029 herdenken we 400 jaar het Beleg van 's-Hertogenbosch met een 1629 festival. We zien kansen in de doorontwikkeling van linie 1629. Voor 2029 gaan we de restauratie van de vestingwerken afronden. Ook blijven we ons Topmonument de Sint Jan goed onderhouden en restaureren, samen met de provincie. En vieren het 800 jaar bestaan bijvoorbeeld met een lichtshow. Het Groot Tuighuis wordt verbouwd en zetten we in als erfgoedontmoetingsplek voor Heemkundekringen.

Amateurkunst

Iedereen moet kunnen meedoen met onze harmonies, fanfares, koren, bands, toneel- en dansgroepen. Zonder hoge contributies. Wij investeren in muziekonderwijs op school/BSO en zetten in op meer muziek in de klas.

Bibliotheek is belangrijk

De bibliotheek Huis73 heeft een spilfunctie in onze gemeente. Niet alleen voor leesvaardigheid en taalontwikkeling dmv de boeken uitleen, maar voor het trainen van (digitale) basisvaardigheden, hulp bij taal, ontmoetingsplek, de opleiding Boschlogie, studieplek, hulp bij contact met overheid en belastingdienst. Tot 18 jaar, mensen met een laag inkomen én voor mensen die op zoek zijn naar werk is de bibliotheek gratis.

11. Een dienstbare en betrouwbare overheid

Een dienstbare en betrouwbare overheid in een sterke lokale democratie is ons streven. Wij willen een dienstbare gemeente die er niet voor zichzelf is, maar er is voor Bosschenaren en vertrouwen heeft in haar inwoners. De overheid moet opnieuw een gezicht krijgen en laagdrempelig bereikbaar zijn voor inwoners wanneer dat nodig is. En daarin niet alleen een reactieve overheid zijn, maar ook een overheid die zich proactief laat zien in de dorpen en wijken. Onze bestuurders en ambtenaren staan in onze Bossche samenleving.

De gemeente is bereikbaar

De gemeente is de overheid die het dichtst bij mensen staat en moet daarom bereikbaar zijn. We verruimen de openingstijden van het Stadskantoor en zijn wekelijks beschikbaar in de dorpen. Digitaal zijn we ook laagdrempelig bereikbaar via de chat, social media, de BuitenBeter-app en email.

We zeggen wat we doen..

Het is belangrijk om vooraf eerlijk en duidelijk te zijn over hoe inwoners worden betrokken bij gemeentelijke plannen. Daarbij zijn de basisregels: 1) beloof niet wat niet kan, 2) koppel altijd terug wat er gedaan is met de inbreng van de inwoners en 3) weet wat er speelt, ook als er geen urgente zaken zijn.

En doen wat we zeggen..

Dat betekent dat we niet van-het-kastje-naar-de-muur sturen. Dat 'nee' soms ook een antwoord is. Dat we uitgaan van het goede in de mens en vertrouwen geven. En dat we als overheid alles inzetten om ook het vertrouwen van de inwoners te verdienen.

De dorpen en wijken in

Als je beleid maakt, moet je ook weten wat er speelt. We benoemen per wijk een wijkwethouder die bestuurlijk verantwoordelijk is voor de wijk. Ambtenaren, wethouders en gemeenteraadsleden moeten 'naar buiten' om te kijken wat de effecten zijn van beleidsplannen voor de mensen.

Jaarlijks praten over respect

Onze samenleving wordt harder, de politiek ook. Omdat normen en waarden belangrijk zijn voor het omgaan met elkaar én het functioneren van macht en tegenmacht, evalueren we de politiek en bestuur jaarlijks. Ook krijgt de Week van Respect jaarlijks extra aandacht vanuit de gemeente en samenleving.

Verdediger toekomstige generatie

Alles wat wij doen heeft effect op de volgende generaties. Terwijl onze wereld vól is van kortetermijndenken. Ook in politiek en bestuur vergeten we de lange termijn regelmatig. Om de toekomstige generaties een stem te geven stellen we een 'Verdediger voor de toekomstige generatie' in, die gevraagd en ongevraagd advies geeft.

Sterke lokale media

De lokale media (krant, tv, socials) zijn onmisbaar voor de politiek en het bestuur. Journalistiek moet te allen tijde onafhankelijk en kritisch kunnen zijn. DTV, het Brabants Dagblad en de Bossche Omroep zijn van groot belang voor de controle en berichtgeving over 's-Hertogenbosch. Waar nodig verstevigen en versterken we hun positie (waar mogelijk met behulp van het Rijk).

Sterke gemeenteraad

De gemeenteraad heeft een belangrijke rol als controleur van het bestuur van de stad én voor het nemen van besluiten. Dat moet goed kunnen gebeuren. Met de gemeenteraad gaan we in gesprek om die controlerende rol te versterken, bijvoorbeeld door betere ondersteuning en meer mensen per partij toe te laten als commissielid.

Met wie spreek ik..

Bij ieder contact met de gemeente is duidelijk met wie je spreekt en bij wie je terecht kan met vervolgvragen.

12. Bestuur en financiën

Onze gemeente is al een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te bezoeken. Op veel landelijke lijstjes scoren we nu goed als het gaat om bereikbaarheid, werkgelegenheid, criminaliteit, winkelen en horeca. Dit betekent niet dat we achterover kunnen leunen. Om te voorkomen dat we in worden gehaald door steden in de regio, is een actieve en sterke gemeente nodig. Een gemeente waar bestuurders proactief kansen pakken, zoeken naar innovaties en de kracht van de samenleving benutten. Ons gemeentebestuur pakt aan en pakt door.

Het huishoudboekje van 's-Hertogenbosch moet hiervoor op orde zijn. Dat is onze verantwoordelijkheid. Dat betekent dat we investeren in nieuwe zaken, zoals dit programma vermeld. Dat betekent ook keuzes maken. Daar lopen we als CDA niet voor weg.

Oog voor kansen

Ondanks onze goede positie als gemeente, leunen we niet achterover. We hebben oog voor kansen. We zijn als gemeente proactief en hebben meer aandacht voor subsidies die door hogere overheden geboden worden. In de ambtelijke organisatie maken we hiervoor ruimte vrij. Dit verdient zichzelf terug.

Brede welvaart

Het goed hebben met elkaar, houdt meer in dan economische ontwikkeling en materiële welvaart. Het gaat ook om gezondheid, een veilige leefomgeving, sociale cohesie en persoonlijke ontwikkeling. Wij pleiten daarom voor een wethouder Brede welvaart.

Tegengaan van lastenstijgingen

Lastenstijgingen voor inwoners, verenigingen en bedrijven worden zoveel mogelijk tegengegaan. Dit betekent dat hogere uitgaven of tekorten op de eerste plaats worden gedekt door nieuw voor oud, verbetering van de efficiency en besparingen bij de gemeente zelf.

Aanbesteding liefst lokaal

Grote trajecten worden (alleen als het moet) aanbesteed - lokaal als het kan - en er wordt na een uitgebreide kostencalculatie, zorgvuldig op toegezien dat de kosten beheersbaar blijven en de kwaliteit goed is.

OZB / Woonlasten

Het CDA wil de woonlasten, waaronder de OZB, niet verhogen en blijft gelijk aan het jaar daarvoor (rekening houdend met inflatie). De hondenbelasting schaffen we niet af, maar verlagen we. De hoogte van de afvalstoffenheffing moet afhankelijk worden van het aantal personen in het huishouden.

Heffingen en leges

We zorgen ervoor dat heffingen en leges kostendekkend zijn, de gemeente mag er geen 'winst' op maken. De leges voor het splitsen van woningen verlagen we naar 0. We organiseren een aantal keer per jaar een actie bij de Milieustraat, waarbij tegen een laag tarief afval kan worden aangeboden.

Geld voor Sociaal Domein

Alle gelden die de gemeente van het Rijk krijgt om aan de WMO en het Sociaal Domein te besteden, besteden wij ook aan deze domeinen. Iedere euro die je in de zorg stopt moet optimaal renderen voor de inwoner (zie ook 5; 'Zorg voor elkaar).

Vereenvoudiging

Dienstverlening, formulieren en communicatie met de gemeente wordt maximaal vereenvoudigd en toegankelijker gemaakt

Huishoudboekje op orde

Het is onze verantwoordelijkheid om het huishoudboekje van de gemeente op orde te hebben. Dat kan vragen om keuzes, want niet alles kan. Daar lopen wij niet voor weg.

Wat wij gaan doen in de dorpen en wijken

Binnenstad:

- Het CDA kiest voor een autoluwe Binnenstad voor voetgangers en fietsers waarbij bewoners toegang hebben om te parkeren. Doseer de voertuigen op momenten dat het meerwaarde heeft voor het gebruik van de ruimte zoals bijvoorbeeld in het weekend. Selectief toegangssysteem: 'uitgangspunt wie moet hier rijden' i.p.v. 'wie mag hier rijden';
- Bevoorrading per 1 januari 2025 emissie loos, met oplossing voor de markt;
- Meer groen in de Binnenstad, bijvoorbeeld door geveltuinen en samen met bewoners vergroenen;
- Afvalbakken tijdig legen en meer openbare toiletten en zitbankjes;
- Een Binnenstadsfonds om investeringen uit te doen voor de brede Binnenstad (Binnenstadsvisie);
- Het aantrekkelijk houden van onze Binnenstad (top 10 in Nederland) voor ondernemers en inwoners;
- Slim openbaar vervoerssysteem in de binnenstad, grote bussen uit de Binnenstad, meer gebruik van elektrische busjes (bv. in samenwerking met de Blauwe Engelen en rekening houdend met mensen die slecht ter been zijn);
- Coffeeshops uit de Binnenstad, want de directe omgeving bij de coffeeshop('s) fungeert van 's-ochtends tot 's-avonds als "drive-thru als gevolg dat betaald parkeerplaatsen continu worden bezet gehouden en dubbel wordt geparkeerd;
- Meer ruimte voor parkeren voor bewoners in de St Josephgarage, totdat de wachtlijst voor parkeerplekken in de buurt is opgelost;
- Aanpakken van verkeersveiligheid Hinthamerdriehoek;
- Aandacht voor vrije trottoirs, waar fietsen, scooters, auto's of vrachtwagens niet leiden tot blokkades en overlast; Vaker reinigen van zijstraten in de woongebieden;
- Extra fietsenstallingen op drukke plekken in de Binnenstad nodig. Dit om te voorkomen dat fietsen overal staan;
- De lift op de Paleisbrug werkt vaak niet, een groot probleem voor mensen met een rollator/scootmobiel/kinderwagen/bakfiets etc. Als de lift niet werkt moet deze 24/7 gemaakt worden én er moet een oplossing zijn (bv. een taxibus die rijdt om mensen te vervoeren of noodlift);
- Onderzoek naar mogelijkheid voor financieel aantrekkelijk parkeren voor medewerkers van kleinere bedrijven, tandarts, fysiopraktijken, kappers enz. een bedrijfsvriendelijker in het Paleiskwartier;
- Meer afvalbakken en mogelijkheden voor afvalscheiding in het Paleiskwartier;
- Veiligheid en doorstroom verbeteren op kruispunt Hugo de Grootlaan en Magistratenlaan;
- Meer groen in het Paleiskwartier door parkeerplaatsen te vergroenen.

's-Hertogenbosch Zuidoost:

- Bereikbaarheid met de bus verbeteren door ook transferiumbussen te laten stoppen op haltes van de Pettelaarseweg (bv. Pettelaarseweg naar de stad);
- Pettelaarse Schans in balans houden qua evenementen en natuur;
- Tegengaan van hardrijders op de Zuiderparkweg en Pettelaarseweg;
- Bevorderen van ontmoeten en aanpakken van eenzaamheid.

's-Hertogenbosch Oost:

- Meer initiatieven te steunen zoals de Sporthuiskamer bij HC Den Bosch om eenzaamheid aan te pakken;
- Vergroenen zoals Tiny Forests in de wijk en groene schoolpleinen;
- Extra wijkagent voor leefbaarheid;
- Meer openbare sportmogelijkheden en sportautomaten;
- Ruimte voor hondenveldjes;
- Verkeersonveilige situaties en hardrijders.

Muntel/Vliert, Graafsepoort en Hintham:

- Het aanpassen van de verkeerssituatie op de Citadellaan om verkeer af te remmen;
- Het afschaffen van het betaald parkeren bij roeivereniging de Hertog, ook in het weekend;
- Het behouden en ondersteunen van activiteiten van de Slinger, inclusief de Buurtkiep;
- Het inventariseren van punten waar verkeersoverlast bestaat in Hintham en waar mogelijk optimaliseren daarvan;
- Het realiseren van een openbaar sportpunt in Hintham.

's-Hertogenbosch Noord en Maaspoort:

- Het terrein van Weener XL bestemmen voor woningbouw en daarmee de revitalisering van Orthen Links afronden;
- Het transformeren van het Jeroen Bosch College en de voetbalvelden van TGG tot woningbouwlocaties;
- Cementrum transformeren tot een "Duurzaamheidscentrum" waar het bedrijfsleven (startups), onderwijs en inwoners elkaar kunnen ontmoeten;
- Het onder de grond plaatsen van hoogspanningskabels van Orthen tot aan de A2;
- Upgraden en verduurzamen van het Sportcomplex van OSC 45: meer voetbalvelden (waardoor een fusie met TGG mogelijk wordt) en het opknappen van kleedkamers, kantine en sporthal;
- Plaatsen van geluidsschermen langs de spoorlijn bij Orthen;
- Realiseren van een veilige onderdoorgang voor langzaam verkeer bij het spoor in Orthen;
- Ombouwen van de tweerichtingsrotonde Rompertsebaan/ Sint Theunislaan naar één richting;
- Realiseren van een snellaad-station voor elektrische auto's bij winkelcentrum De Rompert.

's-Hertogenbosch West:

- Vergroenen van het Paleiskwartier;
- Plaatsen van een stoplicht bij Hugo de Grootlaan/ Magistratenlijn, vanwege grote drukte in de spits;
- Toezicht in Boschveld vergroten om drugsdealers te weren en witwassen door horeca en winkels tegen te gaan;
- Intensiveren van controle op te hard rijdende auto's en brommers en asociaal rijgedrag in Boschveld, Kruiskamp en Schutskamp;
- Toezicht op openbare ruimte (parken, parkeerplaatsen) in Kruiskamp en Schutskamp om overlast door hangjongeren en drugsdealers tegen te gaan;
- Leegstaande panden in Boschveld omkatten tot appartementen.

Rosmalen:

- Aandacht voor verkeersveiligheid en inventariseren gevaarlijke verkeerssituaties. Hierbij ook aandacht voor voorkomen van sluipverkeer;
- Optimaliseren van verkeerssituatie rotonde Bruistensingel/ Laaghemaal;
- Behouden van de basisschool 't Sparrenbos in de wijk op één van de huidige locaties en niet verhuizen naar de locatie Rodenborch
- Bouwen van nieuwe woningen op de locatie Rodenborch
- Vergroenen van de wijken;
- Extra toezicht in het centrum om overlast door fietsers en brommers tegen te gaan.

Empel en de Grootte Wielen:

- Ontwikkelen van het dorpsplein in Empel tot een veelzijdiger plein, met meer ruimte voor horeca, evenementen en markten en bijvoorbeeld een jeu de boulesbaan;
- Het ontwikkelen van het Empels Gat/ Rosmalense Plas: aantrekkelijker maken voor gezinnen en recreatie en sport, betere verlichting, uitbreiden van horeca;
- Het aanpassen van de verkeersontsluiting bij Emplina (bijvoorbeeld door het omleggen van de toerit naar de sportvelden), zodat niet al het verkeer richting de sportvelden door de wijk heen hoeft.
- Aandacht voor de leefbaarheid in Empel en meer toezicht op drugs- en vuurwerkoverlast;
- Inzetten op een betere busverbinding van Empel naar Rosmalen centrum en station;
- Ruimte voor ontspanning/ sportgelegenheden voor jong en oud;
- Aanleg speelvelden in Grootte Wielen;
- Verkeersveiligheid Grootte Wielen;
- Onderhoud openbare ruimte tijdens nieuwbouw.

Engelen:

- Verkeersveiligheid bij de Graaf van Solmsweg/ Engeler Schans en Schoolstraat;
- Ruimte voor meer verschillende woningen in de toekomst, zoals de levensloopbestendige woning, aanleunwoning, gemeenschappelijk wonen;
- Verlevendigen van Engelen met ruimte voor winkels, een restaurant en horeca met terras;
- Inzetten op vergroening;
- Nieuwe invulling van de Sint Lambertuskerk (in goed proces met de klankbordgroep de directe woonomgeving).

Nuland en Vinkel:

- Ontwikkelen van Nuland Oost voor bouwen en verplaatsen sportvelden
- Verplaatsen sportvelden en deze naar de hoek Loonsestraat-Zandstraat brengen;
- Onderzoek voor een nieuwe sportzaal/hal op deze locatie;
- De huidige sportvelden gebruiken voor woningbouw;
- Klompstraat als ontsluitingsweg doortrekken naar de Groenstraat;
- Veilig maken van de F59, maar ook andere "onveilige" wegen, zoals Heeseind;

- Verkeersoverlast als gevolg van Heesch-West tot een minimum beperken;
- Motiveren van jeugd-, jongeren- en ouderen support - laat alle personen in deze groep een veilige aansluiting vinden met de samenleving
- Aandacht voor de ontsluiting van Heesch West door een onafhankelijk onderzoek naar de consequenties van het voorgestelde plan;
- Upgraden van de gymzaal bij de basisschool in Nuland;
- Aandacht voor het vinden van alternatieven voor de buslijnen van Arriva naar Vinkel;
- Samenvoegen sportaccommodaties Nulandia & Be Quick;
- Openbaar vervoer Lijn 13-14 ontwikkelen in de avond en het weekend, als aanvulling op OV-buslijn 90;
- Inzetten op het verder ontwikkelen van de ecologische zone langs de Wetering;
- Ondersteunen van multi-voorziening 't Heike (met jaarlijks 40.000 bezoekers waaronder 39 scholen) en verenigingen in Nuland door:
 - o Onderhoud wandelpaden op het terrein die worden gebruikt als zijnde openbare domein,
 - o Afvoeren bladafval,
 - o Onderhoud KPJ multifunctioneel handbalveld (van voormalige gemeente Maasdonk),
 - o Afvalbakken op het terrein plaatsen,
- Realiseren oversteekplaats over de Duyn en Daelseweg naar het kabouterpad als veilige overgang voor kinderen en ouderen.

Wat wij al voor u gedaan hebben de afgelopen vier jaar

Het CDA is een partij die haar verantwoordelijkheid pakt. De afgelopen vier jaar zowel vanuit het college als de gemeenteraad. En met resultaat. Wij hebben ons met succes hard gemaakt voor:

- Het behouden van de **Blauwe Engelen**;
- Een **rookvrije generatie** en toetreding tot de Alliantie Nederland Rookvrij;
- **Duurzame mobiliteit** en het verbieden van oude dieselauto's in de Milieuzone;
- Het verkennen van alternatieven voor de aanleg van de **Zuidwestboog Meteren-Boxtel**;
- De ondersteuning en ontwikkeling van **watersportvereniging Engelermeer**;
- Het ontwikkelen van een **'ladder' voor zonne-energie** en deze toe te passen in de Rosmalense Polder;
- Het verleiden van ouderen om hun vaak te **grote woning te verruilen** voor een kleinere (huur)woning;
- Een **brug voor langzaam verkeer** over de Zuid-Willemsvaart;
- Meer perspectief voor mensen met behoefte aan **beschut werk**;
- Het aanstellen van een **kinderburgemeester**;
- Het opstarten van een **Strategic Board 's-Hertogenbosch**;
- Onderzoek naar de mogelijkheden van een snelle (spits) **busverbinding Maaspoort – Centraal station NS**;
- Het ondersteunen van het **Veteranen Ontmoetingscentrum Ouwe Stomp**;
- Overleg tussen gemeente en "kabelaars" om te komen tot **glasvezelaanleg** in Gewande en de Rosmalense Polder;
- **Vergroening** van de omgeving van Lidl Oude Vlijmenseweg;
- Het terugdringen van **vuurwerkoverlast**;
- Het zijn van een **dementievriendelijke gemeente** en het hiervoor trainen van ambtenaren;
- Het onderzoeken van de mogelijkheden voor een **conciërge op iedere basisschool**;
- Het versterken van de **lokale omroep** door het verhogen van de subsidie;
- Het stimuleren van **'knarrenhofjes'**;
- Nieuw **Theater aan de Parade**
- **Autovrije straatdagen**;
- Het ondersteunen bij het realiseren van een **jeugdherberg of hostel**;
- Het instellen van een **één loketfunctie voor evenementorganisatoren** die voor de eerste maal een evenement willen organiseren;
- Het behouden van **gratis parkeren in blauwe zones**;
- Inzet richting het Rijk op structureel compenseren van gemeenten voor de **toenemende zorgvraag** in het sociaal domein;

- Het vergroten van de Omgevingskwaliteit van de **Boschveldweg**;
- Het inventariseren en realiseren van **woonwensen van inwoners met een handicap**;
- Het faciliteren van **kleine culturele initiatieven**;
- Een permanente locatie voor de '**Urban scene**' in de Bossche Stadsdelta;
- Een groter en sterker **Annapark**, inclusief de bouw van (woonproject voor jongvolwassenen met een (lichte) beperking) op de locatie van De Vlieger;
- Het betrekken van bewoners bij het **Actieplan brede binnenstad**;
- Het voorkomen van **leegstand** in de binnenstad;
- Ondersteuning van **jonge mantelzorgers**;
- Een zichtbaar '**Huis van de democratie**';
- Het uitzetten van **verlichting van reclame** in de openbare ruimte tussen 23.00 en 07.00;
- Het rekening houden met omwonenden bij het plaatsen van **reclameobjecten**;
- Een groene en veilige **onderwijscampus**;
- **Vernieuwing en diversificatie van horeca** aan de randen van de binnenstad;
- Het realiseren van een **studentensociëteit** op de locatie van het Stadsarchief;
- Het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in de omgeving van de **Hinthamerstraat**;
- Het realiseren van een **Bossche sportieve zomer** en het benutten van sportfaciliteiten in de zomer;
- Aandacht voor **duurzame energieopwekking** (in de vorm van zonne-energie) langs de A2;
- Een goede verhouding tussen **wind- en zonne-energie en natuur**;
- Het in standhouden van **Jongeren centrum de Poort**;
- Een ruimhartige omgang met **mantelzorg** bij digitale bezoekersregeling parkeren;
- Verbeteren van de veiligheid van **snelfietsroute F59**
- Het verfraaien van **verzamelcontainers**;
- Een goede rol voor het **Paleis voor Volkslijt**;
- De **vervanging van steigers en kades** van zeilverenigingen;
- Het verhogen van de financiële ondersteuning van de **amateurkunst**;
- Het bestrijden van **werkloosheid en armoede onder jongeren**;
- Een **bonus voor de Boa's**;
- Het aanstellen van een **Centrummanager**;
- Het aanleggen van een '**groene loper**' in het Paleiskwartier en Stationskwartier;
- Het aanleggen van voldoende speel- en verblijfsplekken in **Boschveld**;

- Een waardige plek voor **53ste Welsh Division monument**;
- Een **Bosch Herstelfonds 2021** om de basisinfrastructuur van onze samenleving te ondersteunen naar aanleiding van corona;
- Het verhogen van het drempelbedrag voor giften voor **mensen in de bijstand**;
- Het direct aanpakken van de uitstoot schadelijke stoffen **asfaltcentrale** nabij de Rietvelden;
- Het verkorten van de **wachlijsten voor de WMO**;
- Een onderzoek naar een **optimale Oostelijke ontsluiting** en de betrokkenheid van wijkraden daarbij;
- Intensivering van de **aanpak schulden en armoede**;
- Een **autoluwere binnenstad**;
- Aandacht voor een **fietsverbinding bij de nieuwe Maasbrug**;
- Onderzoek naar **anti-speculatiemogelijkheden** op de woningmarkt;
- Het vergroten van het percentage **middenhuur** in het Gasthuiskwartier;
- Voorrang voor **regionale bedrijven op Heesch-West**;
- Het versterken en toekomstbestendig maken van **vrijwilligerswerk**;
- Ruimte voor **parkeerplaatsen** bij het ontwikkelen van woningen in de **sociale sector**;
- Het voorkomen van **energie-armoede**;
- Het stoppen van het verval van **Fort Crèvecoeur**;
- Het verkennen van de mogelijkheden voor een **Kansenpas**;
- Het verlenen van medewerking aan de **noodopvang voor 300 vluchtelingen** op het Autotron.